

Oponentský posudek bakalářské práce Petry Švábové Televizní rozhovory v mluvené a psané verzi

Předkládaná práce se včleňuje do kontextu současných lingvistických výzkumů mediální komunikace. Zabývá se specifickým typem televizního pořadu, jež představují rozhovory moderátora se známou osobností: autorka si pro svou sondu vybírá dva z nejpopulárnějších takových pořadů – Na plovárně s moderátorem Markem Ebenem a Uvolněte se, prosím s Janem Krausem. Tyto (i jiné) televizní rozhovory se vydávají též v knižní podobě, a procházejí tedy úpravou, při níž se z mluveného dialogu před kamerou stává psaný text určený k čtenářskému vnímání.

Úkolem bakalářské práce je porovnání těchto dvou verzí, mluvené a psané. Model pro takové srovnání pro autorku představuje článek Lucie Jílkové, který je zcela stejně zaměřen, věnuje se jen srovnání mluvené (resp. přepsané) a literární verze jiného pořadu, Krásných ztrát Michala Prokopa. Vybrané části pořadů autorka přepisuje pomocí transkripčních pravidel vypracovaných pro korpus DIALOG.

Struktura práce je jasná a přehledná. Autorka se nejprve věnuje kontextu svého zkoumání (s. 9 – 15): specifičnosti televizních rozhovorů, rozhovorům obecně, dále mluvenému a psanému jazyku a problematice spisovnosti a nespisovnosti. Použitá literatura neobsahuje mnoho položek (cca deset statí vztahujících se bezprostředně k tématu, jejichž výběr zjevně inicioval vedoucí práce), ale autorka s ní pracuje vcelku solidně. Občas však dochází k nepřesným formulacím a zkratům (viz níže), jimž by se možná byla mohla vyhnout, kdyby byla nahlédla i do literatury širšího a obecnějšího zaměření (např. o spisovnosti). Na s. 16 – 44 nacházíme vlastní rozbory a porovnání dvojí verze pořadů podle převzaté metodologie. Následuje seznam literatury; na stranách 47 – 75 jsou přílohy s přepsanými rozhovory.

Myslím, že analýzy jsou provedeny pečlivě a že autorka chápe podstatu psanosti a mluvenosti i problémy spojené s proměnou mluveného, situačně zakotveného projevu do psané podoby. Velmi nejasně je však formulován vztah mezi obecnou a nespisovnou češtinou (s. 14 – 15), celá subkapitola vypadá, jako by tyto dva pojmy autorka ztotožňovala nebo se snažila rozdíl mezi nimi příliš neřešit. (Srov.: „V psané komunikaci pro nás bývá samozřejmý spisovný jazyk, v mluvené naopak jazyk nespisovný. Obecná čeština je při rozhovoru příznačná. Ne vždy tomu tak ale dnes je. Obecná čeština se dostává i do komunikace psané...“ – s. 15). Také mě překvapuje výraz „prohřešky“ v souvislosti s příklady obecněčeské koncovky – ej a podobných jevů tam, kde jde o popis jevů, nikoli o hodnocení.

Ráda bych tedy, aby se autorka pokusila u obhajoby zaujmout ke vztahu spisovné, nespisovné a obecné češtiny stanovisko a formulovat je přesněji, než je tomu v práci.

Co se týče charakteristiky vybraných pořadů a jejich moderátorů, autorka se pokouší uvést jejich „způsoby konverzace“ do širšího rámce; hlavně však na základě parafrází a citací z článku S. Čmejkové; zdá se mi, že jejich vlastních názorů je tu málo. Myslím, že se zde nevěnuje dostatečná pozornost 1/ charakteru a typu osobností, jaké jsou do toho či onoho pořadu zvány, 2/ tématům a způsobům reflexe skutečnosti, které tyto osobnosti do rozhovoru přinesou a 3/ tomu, jaké nároky to klade na moderátora, ale i na recipienta pořadu. Např. na rozhovoru s genetikem Václavem Pačesem či s výtvarníkem Josefem Jírou je patrné, že Marek Eben se na pořad musí připravovat zcela jinak než Jan Kraus a že způsob vedení rozhovoru musí být specifický i vzhledem k náročnosti tématu, které je třeba zprostředkovat publiku. Také diváci sledující ten a onen pořad se možná liší. Zajímalo by mě, zda se autorka zajímala i o tyto nebo ještě další aspekty spjaté se zmíněnými pořady. (Bylo by poučné, kdyby se našla osobnost, která byla hostem v tom i onom pořadu: existuje někdo takový?) Dále: jaký je autorčin vlastní názor na kvalitu (v různých ohledech – např. i z hlediska jazykové kultury),

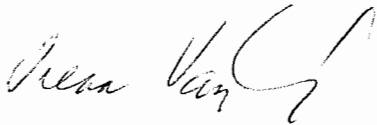
na užitečnost a vůbec smysluplnost existence rozebíraných knih rozhovorů z pořadů Na plovárně a Uvolněte se, prosím? Projevuje se nějak v povaze úprav i osobnost upravovatele (např. to, že Jan Kraus své texty upravuje sám)?

Za největší problém spojený s předkládanou prací považuji nestandardní množství nepřesných či defektních formulací a také – po třech letech studia bohemistiky zarážející jazykové chyby (ve vlastním textu i v přepisu rozhovorů).

Několik příkladů za všechny: „osobnosti sami rozhodují“ – s. 11, „zdělit recept“ – s. 66, „proč by se myši nemohli chovat jako lidi“ – s. 63, „Ladislav Šteidl“ – s. 35, s. 64 2x (jinde správně). Autorka používá namísto komparativu opisného vyjádření s „více“ – „pořad je více taktní a ohleduplný“ – s. 9, „vyjadřování je více implicitní“ – s. 12, nepatřičně užívá zájmena „svůj“ – „moderátor mu (tj. hostu – I. V.) příliš prostoru pro svůj projev nedá“ – s. 12, v poznámce uprostřed přepisu rozhovoru uvádí v závorce „poliká“. Poměrně časté jsou i nedostatky slovosledné, interpunkční a široce vzato překlepy. Výraz talkshow/ talk-show se píše střídavě tak i onak (viz např. s. 10 – 11). Celkově dělá práce dojem, že neprošla závěrečnou autorskou korekturou, obzvlášť některé partie.

Odhlédneme-li od těchto nedostatků (to ponechávám ke zvážení komise pro obhajoby) a zvážíme-li, že autorka samostatně přepsala a na základě odborné literatury vcelku solidně porovnála vybrané rozhovory, pak práce splňuje kritéria kladená na bakalářské práce a může být doporučena k obhajobě.

Navrhované hodnocení: velmi dobře – dobře, podle průběhu obhajoby.

Doc. PhDr. Irena Vaňková, CSc., Ph.D.
Ústav českého jazyka a teorie komunikace
FF UK Praha

V Praze 7. září 2010